

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: (M)

Cím: *Dalnoky Viktor beszél az Operaház „régiszepeiről”*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bp. (Hely)

1934 dec. 25. (Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Opera

Idő

"1902/1934"

Személy

H

Dalnoky Viktor beszél az Operaház „régiszepeiről”

Mintegy negyedszázaddal ezelőtt kezdődött meg az a folyamat, amely a budapesti Operaházat a világviszonylatban is jegeső zenei intézmények sorába emelte. Ennek a lassan induló átalakulásnak egyik közvetlen szemlélője dr. *Dalnoky* Viktor, aki úgy művészeti működésével, mint pedig orvosi minőségében maradandóan beírta a nevét a magyar opera történetébe. Ahogyan most itt ülünk szemben *Dalnoky* Viktorral, tarka egymás utánban vonulnak el a pesti Operaház múltjának fényes és homályos esztendői, fényei és árnyai.

Nagy idők, nagy nevek

— 1902-ben kerültem az Operához, kezd. Erkelék kezében volt az ország első zenei színháza. Ha visszagondolok ezekre az időkre, meglepetéssel kell megállapítanom, hogy már ekkor milyen repertoárral rendelkezünk, Persze a mai műsordarabok közül jónéhány hiányzott. Wagner-trilógiájáról akkor még szó sem volt. A külföldi dirigensek pedig váltogatták egymást, mert bizony néhány darabot ők már sokkal gyakorlottabban vezényelték.

— Kiváló tagokra emlékezem vissza. Az öreg *Odry*, *Bignot*, *Hajós*, *Maleczky*, *Sachslehner*, *Emma*, *Ney Dávid* és a többiek... Ha ehhez még meggondoljuk, hogy a tulajdonképpeni fénykor az ezt megelőző

és ezt követő érára esik, akkor látjuk csak hogy már a századforduló éveiben milyen gazdag volt a pesti Opera.

Egy-két évvel korábbi időről kerül most elő két elsőszálat színpad. Az egyik *A hugenották*, a másik a *Sába királynője* szereposztását mutatja. *Wild Mária*, *Bianchi Bianca*, *Turolli Emma*, *Perotti*, *Ney Dávid*, *Odry*, *Bignot*: ugyancsak tekintélyes névsor. A színpad alján ott vannak a helyárok: földszinti páholy 11 forint, első sor 3 forint, harmadik emeleti helyek 1—2 forint.

— Később azután nagyobb fellendülés jelei mutatkoznak, *Vasquez* grófné, *Takács Mihály* ezeknek az éveknek ismertebb nevei. Ugyanakkor a külföldi tenoristák egész sora mint állandó vendég lép fel az Operában. *Signorini*, *Lazzaro* és néhányan mások.

— Négy előadást tartottunk hetenként. Remek előadások voltak ezek és mégis többnyire üres házak hallgatták. A fél ház már jelentős eredmény volt. A magyar zenekultúra a különböző zenedék, magán zeneiskolák, valamint elsősorban a Zeneakadémia működése nyomán csak azóta fejlődött ki. A gyermekek, akik ezeket az intézményeket látogatták, otthon családi körben szüleik érdeklődését is rávették a zenére, amikor pedig ők maguk családot alapítottak, gyermekeiket biztos kézzel vezették ebbe az irányba. Az azonban bizonyos, hogy a kö-

zönység csak utolsó negyedszázad során fedezte fel a zenében a fontos kultúrfaktort.

— Ami az anyagi részt illeti, az operai tagok fizetése aránylag a mai nívón mozgott. Miután azonban a gyenge látogatottság következtében a bevétel igen csekély volt, világos, hogy minden évben felmerült a deficit réme. Szörnyű minuszokkal zárultak egyes esztendők. És látszólag eredménytelen gazdálkodásért mindig az intendánst tették felelőssé. Ezért is volt olyan rövidéletű egyegy intendáns uralma. A deficitet azután valahogyan mindig eltüntették, ami egy időben nem is okozott nehézséget, hiszen egyrészt a civillistából lehetett fedezni.

— A pesti Opera, ahol ezidőben *Erkel Sándor*, *Nikisch* és *Mahler* működtek karmesterként, már negyedszázad előtt is igen magas kultúrát képviselt. A vendégek, akik idejöttek, nagy meglepetéssel állapították meg ezt a számukra ismeretlen művészi fokot. A hírt azután elvitték mindenfelé és rövidesen külföldön is jó híre támadt a magyar zenének és a magyar zenészek.

— Erre példa az az eset, amikor *Erkel* meghívták dirigensnek a berlini udvari operába. A berliniek meglehetősen ellenséges indulattal fogadták a magyar vendéget. Sőt nem csak ellenségesen, de határozott inkollegialitással. Az első estén a *Büvös vadász*t kellett vezényelnie *Erkel*nek és a zenészek a partitúrából egész csomó lapot kitéptek. Amikor *Erkel* a kritikus részhez érkezett és észrevette a csonkítást, elmosolyodott, gúnyosan végignézett a zenekar tagjain, azután nyugodt mozdulattal becsukta a könyvet. Ettől kezdve az előadást végig könyv nélkül dirigálta. Ez azután imponált a berlinieknek. És másnap este nagy estélyt adtak a tiszteletére. A jég meg volt törve...

Három évtized derűs-bús emlékei

— Budapesten sohasem ismerték a nemzeti érzékenykedésnek ezt a túlzott fokát. Itt szabad volt mindenféle nyelven énekelni és megtörtént az, hogy egy operaelőadás keretében magyar, olasz, francia és lengyel szó hangzott el a színpadon. Minden nyelven szabad volt tehát énekelni, csak éppen németül nem, egészen a világháborúig. Tekintettel arra ugyanis, hogy Pesten hosszú időn keresztül egyeduralmú volt a német szó és a lakosság nagy része még mindig a németet tartotta anyanyelvének, nem akarták ezt operaelőadásokkal még fokozni.

— Az egyetértés valóban ideális volt. Az igaz, hogy nem is kellett az operai tagoknak annyira féltetni kényerüket, mint mai napság. Hosszú szerződések birtokában — ne felejtjük el: ebben az időben öt-tízestendős szerződések is napirenden voltak — a művész nyugodtan élhetett és fejlődhetett. Nem is szólva arról, hogy a művészek száma aránylag csekély volt, tehát mindenki előtt nyitva állt a világ. Ezek voltak azok a régi szép idők.

Ezután arra terelődik a szó, hogy *Dalnoky* mint orvos is szerephez jutott a zeneművészet területén.

— Valóban többször is hasznosnak bizonyult, hogy orvos is vagyok. Hiszen az orvostudományon keresztül jutottam be először az Operához. Súlyos influenzajárvány ütött ki, a színház orvosai is megbetegedtek és az akkori intendáns, *Zichy Géza* gróf felkért a helyettesítésre. Nehéz munka volt, az „egészséges” tagok is betegséggel küzdöttek.

Ott álltam a színpalak mögött és fellépés előtt végigkezeltem orrukat, torkukat.

— Az is érdekes emlékem, amikor egy elbocsátott díszletezőmunkás orozva revolvermerényletet követelt el *Alszeghy* főrendező ellen. Nem volt ekkor még mentőszolgálat. gyorsan eltávolítottam tehát a sebbe került szöveteket és egyéb idegen anyagot, a sebet sódavízzel alaposan kifecskendeztem és azután bevitettem a sebesültet *Kovács* professzor klinikájára. A gyors, bár kissé merésznek látszó beavatkozás súlyos komplikációknak vette elejét. .

Végül egyéb emlékek kerültek szóba. A szekrényből érdekes dokumentumok bukkannak elő. *Németh* Mária egy nyilatkozata, amelyben elmondja, hogy egész pályáját *Dalnokynak* köszönheti. A próbaéneklés nagyon rosszul sikerült és ha *Dalnoky* közbe nem veti magát, alighanem minden kapcsolata megszűnik az ország első zenei színházával... Egy debreceni színlap 1899 májusából: A *Bajazzók* előadása *Ábrányiné Wein Margit* és *Dalnoky Viktor dr. úr* vendégszeplésével... Azután *Környey* Béla operaházi szerződtetésének dokumentuma: *Környey* szeretett volna az Operába jutni, de várta, hogy hívják. *Mészáros* pedig, az akkori igazgató, azt kívánta, hogy a művész tegye meg az első lépést *Dalnoky* oldotta meg a gordiusi csomót: feketére meghívta a két „szembenálló felet“, azután rájukzárta az ajtót és kijelentette, hogy nem engedi ki őket, amíg meg nem egyeznek egymással...